Εισήγηση της Α.Κ. Αθήνας στην παρουσίαση του βιβλίου «Οικοφεμινισμός»

Πλήθος κόσμου χτες, Τρίτη 4/7 στον ελεύθερο κοινωνικό χώρο «αλτάι», στα Εξάρχεια όπου πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση του βιβλίου «Οικοφεμινισμός» των εκδόσεων Ευτοπία.

Η εν λόγω συζήτηση εντάσσεται σε έναν ευρύτερο κύκλο προβολών και βιβλιοπαρουσιάσεων με κέντρο τον φεμινισμό και τις προεκτάσεις του, τόσο στη θεωρία όσο και στην εμπειρία. Σκοπός είναι να φρεσκάρουμε το θεωρητικό μας οπλοστάσιο γύρω από ιδέες και έννοιες που αφορούν τους αγώνες του τώρα.

Η εισήγηση της Μαριέττας Σιμεγιάτου:

Ο οικοφεμινισμός είναι ένας συνδυασμός οικολογίας και φεμινισμού. Τα περιβαλλοντικά και τα οικολογικά κινήματα συνήθως παραβλέπουν το γεγονός ότι η καπιταλιστική πατριαρχία, η ανδρική ηγεμονία και η καταπίεση των γυναικών μέσα στην

κοινωνία συνδέονται με την οικολογική κρίση. Ως εκ τούτου, χρειαζόμαστε έναν συνδυασμό οικολογίας και φεμινισμού, τον οικοφεμινισμό.

Ο όρος οικοφεμινισμός οφείλεται στη Γαλλίδα φεμινίστρια Φρανσουάζ Ντ' Ομπόν (1920-2005), η οποία τον εισήγαγε το 1974. Η σύνδεση της εκμετάλλευσης της φύσης, των ζώων και των γυναικών, καθώς και η αποδόμηση των δυϊσμών άνδρας/γυναίκα, πολιτισμός/φύση και άνθρωπος/ζώο αποτελούν κεντρικούς πυλώνες της οικοφεμινιστικής σκέψης και κριτικής. Οι οικοφεμινίστριες προτείνουν διάφορες προσεγγίσεις για την κατανόηση του σημερινού τρόπου λειτουργίας της καταπίεσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Κάρολαϊν Μέρτσεντ (Ο θάνατος της φύσης) για παράδειγμα τοποθετεί το διαχωρισμό του πολιτισμού από τη φύση στην επιστημονική επανάσταση και ιδιαίτερα με το έργο του Φράνσις Μπέικον και του Ρενέ Ντεκάρτ. Από το 1600 και μετά η ιδέα φύσης αλλάζει από ζωντανός οργανισμός και μετατρέπεται σε μηχανή. Η φύση αντιμετωπίζεται όλο και περισσότερο ως μια μηχανή που μπορεί να αναλυθεί και να χρησιμοποιηθεί για πειράματα. Το πνεύμα της θηλυκής και παρθένας γης υποτάσσεται στη μηχανή. Οι ιδέες της μηχανοποίησης, καθώς της κυριαρχίας και της επιβολής στη φύση έγιναν βασικά εννοιολογικά εργαλεία του σύγχρονου κόσμου.

Άλλες οικοφεμινίστριες αναφέρουν την πατριαρχική θρησκεία ως την πηγή του διαχωρισμού του ανθρώπου από το φυσικό κόσμο. Τοποθετούν την προέλευση της καταπίεσης της φύσης στο 4500 π.Χ., όταν ξεκίνησε η μετάβαση από τους πολιτισμούς λατρείας θηλυκών θεοτήτων στους πολιτισμούς λατρείας αρσενικών θεοτήτων. Με την έλευση των πατριαρχικών θρησκειών, οι άνθρωποι λάτρευαν έναν θεό και η φύση θεωρείται δημιουργία του. Ο ρόλος του αρσενικού στην αναπαραγωγή εξυψώθηκε πάνω από του θηλυκού. Οι γυναίκες παρομοιάζονταν με χωράφια τα οποία θα γονιμοποιούνταν και θα γεννούσαν τον σπόρο του αρσενικού.

Η στάση και η συμπεριφορά στο κυρίαρχο φαντασιακό συνδέεται άμεσα με την αλλαγή της στάσης και της συμπεριφοράς του ανθρώπου απέναντι στη γη. Η εικόνα της γης ως τροφού

περιορίζει ηθικά τις επιτρεπόμενες ανθρώπινες πράξεις απέναντι στη γη, ενώ οι νέες εικόνες κυριαρχίας και επιβολής λειτουργούν ως επικύρωση για την απογύμνωση της φύσης.

Οι διαδικασίες εμπορευματοποίησης και εκβιομηχάνισης βασίζονται σε δραστηριότητες που προκαλούν άμεσες αλλαγές στη γη: εξορύξεις, αποξηράνσεις, αποψιλώσεις δασών και γενικότερα επιθέσεις ενάντια στη γη. Όσο η γη εκλαμβανόταν ως ένας ζωντανός οργανισμός, μια καταστροφική πράξη εναντίον της μπορούσε να θεωρηθεί παραβίαση της ανθρώπινης ηθικής.

Στη συνέχεια, η ανάπτυξη της ατομικής ιδιοκτησίας οδήγησε στην ιστορική παγκόσμια ήττα του θηλυκού φύλου. Η γη έγινε αντικείμενο αρπαγής προς όφελος των λίγων για αυτό που η Vandana Shiva ονομάζει «συστηματική υποανάπτυξη».

Σίγουρα τα τοξικά απόβλητα, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση κ.λπ. είναι ζητήματα που δεν αφορούν αποκλειστικά τις γυναίκες. Οι οικοφεμινίστριες ωστόσο υποστηρίζουν πως τα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι φεμινιστικά, γιατί οι πρώτες που υποφέρουν από τις συνέπειες της αδικίας και της περιβαλλοντικής καταστροφής είναι οι γυναίκες και τα παιδιά, καθώς και άλλες ευάλωτες ομάδες. Οι οικοφεμινίστριες επισημαίνουν τη σύνδεση μεταξύ της καταπίεσης των γυναικών και της φύσης εξετάζοντας την παγκόσμια οικονομία, το χρέος του Τρίτου Κόσμου, την υπανάπτυξη, την παραγωγή και διανομή της τροφής, το δικαίωμα αναπαραγωγής, τον μιλιταρισμό και τον περιβαλλοντικό ρατσισμό.

Η φύση και οι γυναίκες, π.χ. ο χρόνος που αφιερώνουν στο μεγάλωμα των παιδιών, δεν υπολογίζονται στο ΑΕΠ και τη διεθνή οικονομία της αγοράς. Ο πλούτος του βορρά βασίζεται στην εργασία του νότου. Παρόλο που οι γυναίκες παράγουν παγκοσμίως το 80% των τροφίμων, τα περισσότερα γεωργικά προγράμματα απευθύνονται σε άντρες. Επιπλέον, οι διατροφικές συνήθειες που έχουν αλλάξει με την κατακόρυφη σήμερα κατανάλωση κρέατος, ακόμα και σε χώρες που ήταν παραδοσιακά χορτοφαγικές, έχουν ως αποτέλεσμα τεράστιες περιβαλλοντικές καταστροφές. Η μαζική

κτηνοτροφική παραγωγή για εξαγωγές ευθύνεται για την ερημοποίηση, τη μόλυνση, την έλλειψη νερού, την καταστροφή του όζοντος και την πείνα. Είναι χαρακτηριστικό ότι «χρειάζονται 5 τ.μ. τροπικού δάσους για να παραχθεί ένα μπιφτέκι 100 γραμμαρίων» (σελ. 76-77).

Αναρίθμητα παραδείγματα μας δίνουν να καταλάβουμε γιατί η υγεία του πλανήτη και η παγκόσμια οικολογική καταστροφή είναι φεμινιστικά ζητήματα. Ο αγώνας για την υγεία των γυναικών –την αναπαραγωγική υγεία, την εργασιακά και τη γενική υγεία- απαιτεί αγώνα συνολικά για την υγεία του πλανήτη. Ένα παράδειγμα: το 95% των εργαζόμενων στα πτηνοτροφεία στις ΗΠΑ είναι μαύρες γυναίκες που υποχρεώνονται να αφαιρούν τα εντόσθια 5000 κοτόπουλων την ώρα, με αποτέλεσμα να υποφέρουν από διάφορες διαταραχές που προκαλούνται από τις επαναλαμβανόμενες κινήσεις και το άγχος.

Εκτός της τεράστιας απειλής για το περιβάλλον που συνιστούν η συνεχής εξαφάνιση άγριων ειδών ζώων καθώς και η εκπομπή μεθανίου και η κατασπατάληση γιγάντιων όγκων νερού από τη κρεατοβιομηχανία, τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί και η απειλή των πανδημιών. Η συνεχής αποψίλωση δασών, οι μονοκαλλιέργειες, οι εξορύξεις και οι εισβολές στη γη, στα δάση, στη φύση και γενικότερα η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος άγριων ζώων, που μπορούν δυνητικά να είναι φορείς ιών, και τα οποία εξαναγκάζονται να προσφύγουν στο «περιβάλλον» των ανθρώπων, σίγουρα προσθέτει στην εξήγηση τής ολοένα και συχνότερης έξαρσης πανδημιών. Συγκεκριμένα, ο Covid-19 θεωρείται «νεοφιλελεύθερη πανδημία», που προέρχεται από ένα σύστημα που ευνοεί το κέρδος έναντι οτιδήποτε άλλου.

Δεν είναι πλέον δυνατόν να συζητάμε για περιβαλλοντική αλλαγή χωρίς να θέτουμε ζήτημα κοινωνικής αλλαγής. Η διεύρυνση του πεδίου των πολιτικών και ταξικών αγώνων, ώστε να θίγονται και θέματα αποκατάστασης της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση, αλλά παράλληλα και η πολιτικοποίηση των οικολογικών κινημάτων, είναι απαραίτητες ώστε τα κινήματα να μην οδηγούνται σε αδιέξοδα. Για παράδειγμα, το κίνημα στις Σκουριές της

Χαλκιδικής, κατά τη διάρκεια του αγώνα του για την προστασία των τοπικών κοινωνιών και του περιβάλλοντος, έχει απέναντί του, εκτός από μία πολυεθνική (Eldorado Gold), και τους ίδιους τους εργαζόμενους μεταλλωρύχους, οι οποίοι σκόπιμα και κατευθυνόμενα προκρίνουν την επαγγελματική τους αποκατάσταση από τη δική τους υγεία και την υγεία των παιδιών τους.

Στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας, ερχόμαστε αντιμέτωπες με τη συντονισμένη προσπάθεια της δεξιάς νεοφιλελεύθερης κυβέρνησης να εξαλείψει κάθε χώρο πρασίνου ως χώρο ανάπαυσης μη παραγωγικών τάξεων, όπως γυναίκες με τα παιδιά και τα κατοικίδιά τους, ηλικιωμένους, μετανάστες και πρόσφυγες και άλλες ευάλωτες ομάδες, όπως οι άστεγοι και οι τοξικομανείς, και να τον μετατρέψει σε χώρο διέλευσης ατόμων που εντάσσονται σε ένα πλουτοπαραγωγικό σύστημα. Η επίθεση στο δημόσιο χώρο με την επιδιωκόμενη κατάργηση της πλατείας Εξαρχείων, η τσιμεντοποίηση του πάρκου Δρακόπουλου, η κατ’ επίφαση ανάπλαση του λόφου του Στρέφη και της Ακαδημίας Πλάτωνα από ιδιωτικές εταιρείες χωρίς περιβαλλοντικές μελέτες αποτελούν απτά παραδείγματα της πατριαρχικής καταπιεστικής επιβολής και κυριαρχίας πάνω στη φύση, αλλά και στον ίδιο τον τρόπο ζωής ανθρώπων που δεν επιθυμούν να συνταχθούν με αυτό το σύστημα καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

Φωτογραφίες από την βιβλιοπαρουσίαση

